Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi (HE 54/2024 vp)

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaoston kuulemisessa hallituksen esityksestä vuoden 2024 toiseksi lisätalousarvioksi pyydettiin kirjallista selvitystä erinäisistä asioista.

Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelmasta
Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksen uudelleen budjetoinnista 12 milj. euroa on TEM momentilta 32.30.41 peruutetun määrärahan uudelleenbudjetointia välityömarkkinatoimijaa koskevien tavoitteiden ja rahoituksen kohdentamiseksi uudelleen STM:n vastuulla olevalle investoinnille Mielenterveys ja työkyky työllisyyden ja tuottavuuden edellytyksenä. Investoinnissa on suunniteltu vuosina 2024-2025 toimeenpantavaksi viittä toimenpidettä:

Toimenpide	Toteutus käytännössä
Mielenterveyden tuen keinot ja menetelmät työpaikoilla	Mielenterveyden työkalupakki -hankkeen (TTL) jatkaminen
Palvelujen digitalisaatio ja saavutettavuus	Työkyvyn digiopas-hankkeen (DVV) jatkaminen, muu digikehittäminen
Nuoret, työelämä ja mielenterveys	Nuorten mielenterveyden tuki työelämässä ja työelämään siirryttäessä
Mielenterveyden tuki eri ammattialoilla	Osana Työterveyslaitoksen työtä, huomioidaan myös muussa toimeenpanossa
Osatyökykyisten työllistymisen edellytysten ja työssä pysymisen tukeminen	Työote-malli, yksilökohtainen mielenterveyden porrasteinen malli, ohjatun omahoidon koulutukset ja muu koulutus työterveyshuollon henkilöstölle, muu osatyökyisten työllistymisen edellytysten ja työssä pysymisen tukeminen

Edellytyksenä EU-rahoituksen saamiselle on, että investoinnille asetetut tavoitteet saavutetaan. Investoinnille Mielenterveys ja työkyky asetettu tavoite on tuhannen (1000) työpaikan tai työterveyshuollon yksikön tavoittaminen. Edellisessä seurantapisteessä maaliskuun 2024 lopussa investoinnin toimenpiteillä oli tavoitettu jo 1756 työpaikkaa eli tavoite oli jo ylittynyt. Investoinnille asetettava uusi tavoite tulee olemaan kahden tuhannen (2000) työpaikan tai työterveyshuollon yksikön tavoittaminen. Tämä tavoite tulee saavuttaa joulukuun 2025 loppuun mennessä. Arviomme mukaan tämä tavoite tullaan saavuttamaan määräaikaan mennessä.

Soteri-järjestelmä

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenoihin ehdotetaan 677 000 euron lisäystä palvelutuottajarekisterin (Soteri) saattamiseksi 1.1.2024 voimaan tulleen sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalain edellyttämälle tasolle. Valviran ja aluehallintovirastojen yhteinen palveluntuottajien rekisteröintiin tarvittava Soteri-järjestelmä on otettu käyttöön 3.1.2024. Soteri sisältää myös varhaiskasvatuspalveluntuottajien lupa- ja ilmoitusmenettelyn, joka perustuu varhaiskasvatuslakiin.

Uuden Soteri-järjestelmän rakentamisen ja käyttöönoton aikataulu oli hyvin tiukka. Uusi sote-valvontalaki edellytti rekisterin käyttöönottoa vuoden 2024 alussa, lain voimaantulo varmistui kuitenkin vasta huhtikuussa 2023. Tulkinnat lain toimeenpanemisesta ovat osaltaan lisänneet merkittävästi kustannuksia lisätöiden muodossa, ja tähän liittyvä työ jatkuu vieläkin. Rekisterin sähköinen asiointi jouduttiin ottamaan käyttöön pelkistettynä, lain minimivaatimukset toteuttavana versiona, jossa hakemusten tehokkaaseen ja nopeaan käsittelyyn tarvittavat toiminnallisuudet eivät ole vielä käytössä. Käsittely vaatii tällä hetkellä erittäin paljon manuaalityötä, joka lisää käsittelykustannuksia ja hidastaa hakemusten käsittelyä. Aluehallintovirastoissa, Valvirassa ja palveluntuottajilla on lisätty noin 35 työntekijää lupakäsittelyyn, asiakaspalveluun, tekniseen tukeen ja jatkokehitystyöhön.

Tällä hetkellä rekisteröintihakemusten käsittely on pahasti ruuhkautunut Valvirassa ja aluehallintovirastoissa. Jonossa on edelleen useita tuhansia rekisteröintihakemuksia. Yksittäisen rekisteröintihakemuksen käsittely voi enimmillään kestää jopa useita kuukausia. Mikäli järjestelmää ei saada tehtyä valmiiksi, hakemusten käsittely vaatii jatkossakin merkittäviä, ennakoituja suurempia määriä alhaisen tuottavuuden henkilötyötä pidentäen käsittelyaikoja ja hidastaen maksullisen toiminnan kertymää.

Yksityiset sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajat, uuden sote-valvontalain mukaan nyt myös yksityiset elinkeinonharjoittajat, joutuvat odottamaan rekisteröintipäätöstä ennen kuin pääsevät aloittamaan toimintansa. Pitkät käsittelyajat vaikuttavat negatiivisesti heidän mahdollisuuksiinsa käynnistää elinkeinotoiminta ja palvelujen saatavuuteen. Tämä johtaa suoriin tulonmenetyksiin sekä elinkeinotoiminnasta syntyvien verotulojen menetyksiin. Ruuhka kulminoituu erityisesti yksityisiin elinkeinonharjoittajiin, joilla tulonmenetys on ammattiryhmästä riippuen n. 2 000—7 000 euroa kuukaudessa. Hakemuksia on vireillä yli 3 000.

Lain mukaan rekisteröintivelvollisuus koskee myös julkisia sote-palveluntuottajia ja niiden tulee toimittaa rekisteröintiin tarvittavat tiedot vuoteen 2026 mennessä. Tämä tulee moninkertaistamaan käsittelyn manuaalisen henkilötyömäärän niin virastoissa kuin hyvinvointialueilla, jos Soteri-järjestelmää ei saada valmiiksi ajoissa.

Soteri-kokonaisuuden tavoitemukainen toiminta on suunniteltu siten, että se minimoi manuaaliset työvaiheet. Tämä poistaa lisäresurssin tarpeen ja vapauttaa käsittelijöiden työaikaa uusien palveluntuottajien luotettavuuden ja sopivuuden arviointiin ja jo rekisteröityjen palveluntuottajin toiminnan aikaiseen arviointiin mm. muutoshakemustilanteissa. Tällä on hakemusten käsittelyn tuottavuuden kannalta keskeinen merkitys.

Yrittäjien aikuiskoulutustuki

Valtionosuuteen Työllisyysrahastolle ehdotetaan n. 1,3 milj. euron lisäystä. Tarve aiheutuu yrittäjien aikuiskoulutustuen ennakoitua suuremmasta käytöstä ennen etuuden lakkauttamista. Työllisyysrahaston viimeisimmän arvion mukaan aikuiskoulutusetuuksien menot ovat kokonaisuudessaan 258 milj. euroa, josta sosiaali- ja terveysministeriön osuus on yhteensä 5 milj. euroa (yrittäjän aikuiskoulutuki 4,7 milj. euroa sekä ammattitutkintostipendi 0,3 milj. euroa). Valtion työntekijöiden koulutusstipendien meno ovat olleet 114 000 euroa ja yrittäjien aikuiskoulutustuen menot 1,4 milj. euroa ensimmäiseltä vuosineljännekseltä. Uusia aikuiskoulutustukipäätöksiä ei heinäkuun jälkeen enää myönnetä, mutta niille jotka ovat siihen mennessä opintonsa aloittaneet maksetaan edelleen. Tukea on maksettu alkuvuodelta 51 % enemmän kuin vastaavalta ajalta edellisvuotena.

Veteraanien kotiin vietävät palvelut

Veteraanien kotiin vietävien palveluiden rahoitukseen ehdotetaan 3 milj. euron lisäystä. Lisäys aiheutuu palvelutarpeen kasvusta ja hyvinvointialueiden tarkentuneista määräraha-arvioista. Saajien määrä vähenee, mutta hitaammin kuin on oletettu. Myös erityisesti kotiavun- ja sairaanhoidon kustannus henkilöä kohden on kasvanut keskimääräistä enemmän.

Vuonna 2019 arvioitiin palveluiden kustannukseksi 70 milj. euroa vuonna 2020 ja vähenevän siten, että vuonna 2023 kustannus olisi 37 milj. euroa. Vuonna 2020 toteutunut määrärahan käyttö oli 163 milj. euroa ja vuonna 2023 82 milj. euroa.

Palvelulaji	**Henkilöitä 2020**	**Henkilöitä 2021**	**Henkilöitä 2022**
Ateriapalvelut	5 268	5 658	2 665
Kotiapu- ja kotisairaanhoito	7 107	4 255	4 002
Muut palvelut	8 900	6 960	4 726
Omaishoidon tuki	450	301	197
Päivätoiminta	505	484	753
Tuettu kotona kuntoutuminen	767	731	539
Yhteensä	**22 997**	**18 389**	**12 882**

	Euroa/saaja		
Palvelulaji	**2020**	**2021**	**2022**
Ateriapalvelut	2 494,9	1 971,9	3024,1
Kotiapu- ja kotisairaanhoito	11 929,3	16 047,6	14794,3
Muut palvelut	6 713,6	7 092,8	6903,9
Omaishoidon tuki	5 524,8	5 804,2	5348,8
Päivätoiminta	1 121,5	1 383,8	935,3
Tuettu kotona kuntoutuminen	2 363,5	2 060,8	2009,8
Yhteensä	**7 067,9**	**7 217,8**	**7975,1**